

Čerminová, Jana

Antonín Beer

In: Fasora, Lukáš; Čermin, Jan; Čerminová, Jana; Hanuš, Jiří; Málíková, Michaela. *Sto tváří, sto příběhů : vybrané osobnosti v dějinách Filozofické fakulty Masarykovy univerzity*. Vydání první Masarykova univerzita, 2020, pp. 23-26

ISBN 978-80-210-9382-9; ISBN 978-80-210-9605-9 (online ; pdf)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/143061>

Access Date: 02. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Antonín Beer

Národnost: česká

Datum narození: 8. května 1881

Místo narození: Třeboň

Datum úmrtí: 9. března 1950

Místo úmrtí: Brno

Sociální zařazení: Narodil se v rodině zlatníka a hodináře. Oženil se s Milenou Braunerovou, dcerou docenta anorganické chemie na české univerzitě v Praze Bohuslava Braunera a vnučkou předního pokrokového politika v revolučním roce 1848 Františka Augustina Braunera. Měli spolu dvě děti – Milenu a Antonína.

Akademické působení

Navštěvoval gymnázium v Třeboni a poté v Praze v Křemencově ulici. Maturoval v roce 1899 a začal studovat slavistiku a germanistiku na české univerzitě v Praze. Navštěvoval například přednášky a cvičení Jana Gebauera či Václava Emanuela Mourka. Po druhém ročníku se rozhodl studovat na Vídeňské univerzitě. Zde jej nejvíce inspirovali germanisté Richard Heinzel, Max Hermann Jellinek, Carl von Kraus či Jacob Minor. Ze slavistů ho výrazně ovlivnil Vatroslav Jagić, u něhož také vypracoval práci o Václavu Hankovi. Dalším z jeho vysokoškolských zastavení byl Berlín, kde navštěvoval hodiny Andrese Heuslera, Gustava Roetha nebo Alexandra Brücknera. Jeden semestr svého studia strávil také ve Freiburgu, kde se jeho učitelem stal Friedrich Kluge. Na podzim 1903 se vrátil do Prahy, složil rigorózní zkoušky z filozofie u Tomáše Garrigua Masaryka a Františka Drtiny, na jaře 1904 pak zkoušky z germanistiky a slavistiky u Václava Emanuela Mourka, Arnošta Krause a Jana Gebauera. Zároveň předložil disertaci *H. Wincklers Dativ – Theorie im Lichte der mittelhochdeutschen Verhältnisse* a byl promován na doktora filozofie. Státní zkoušky z češtiny a němčiny pak vykonal v prosinci 1905. Další roky zasvětil jednak práci středoškolského učitele, jednak studijním cestám po evropských knihovnách a univerzitách. Studoval v Berlíně, v Mnichově, v Holandsku (1912) či ve švédské Uppsale a Stockholmu (1914). Počátkem roku 1916 předložil jako svůj habilitační spis *Dějiny otázky* (vydáno už 1915), první díl z trilogie *Tři studie o videch slovesného děje v gotštině*, a 16. března 1916 se habilitoval z germánské jazykovědy na Karlově univerzitě v Praze. Jako soukromý docent přednášel například předměty Srovnávací hláskosloví jazyků germánských, Skladba jazyka gotského nebo Jazykový výklad menších památek starohornoněmeckých.

Jeho pražské působení skončilo v roce 1920, kdy byl Antonín Beer dne 9. srpna jmenován řádným profesorem germánské jazykovědy na FF MU. Měl před sebou hodně práce, protože jeho úkolem nebylo jen učit, ale společně s Janem Krejčím vybudovat germanistické pracoviště. Řádně přednášet začal až v roce 1922. Vyučoval například předměty Úvod do studia germánské jazykovědy či Dějiny jazyka německého, ale i Germánskou jazykovědu nebo Výklad památek starohornoněmeckých. V akademickém roce 1928–1929 byl zvolen děkanem FF MU, následující rok pak proděkanem; byl rovněž dlouholetým členem akademického senátu.

Antonín Beer patřil mezi vědce se širokým rozhledem. V rámci svých přednášek a cvičení se věnoval i problémům, které se germanistiky dotýkaly pouze okrajově. Beer patřil mezi náročné, ale pro svoje pedagogické umění oblíbené profesory. Pro nadanější studenty měl nad rámec svého úvazku otevřena ještě speciální seminární cvičení, která byla orientována výhradně na vědeckou práci.

V roce 1939 mu bylo nabídnuto profesorské místo a vedení katedry srovnávací germánské filologie na Karlově univerzitě, ale kvůli uzavření vysokých škol v listopadu tohoto roku jednání o přechodu nepokročila. Opětovně přišla nabídka v roce 1945, ale Beer ji z rodinných důvodů odmítl a do Prahy pouze příležitostně dojížděl. V té době také běžel habilitační proces Bohdana Chudoby, který měl kromě oficiální vědecké úrovně i politický podtext. Beer spolu s Františkem Novotným se Chudobovy habilitace zastali, obhajovali jeho práci a použili minoritní veto proti zápornému rozhodnutí komise. Pro takového obhájce čistoty vědy, jakým byl právě Beer, bylo politické jednání některých členů komise při posuzování díla uchazeče nepřijatelné. Po únoru 1948 pocítil akademickou nesvobodu sám Antonín Beer, který byl na čas odvolán ze všech funkcí na fakultě a s nímž komunisté zacházeli jako s nedůvěryhodným – byl sledován s podezřením na protistátní činnost a kvůli možné emigraci. Profesor Antonín Beer zemřel náhle uprostřed práce dne 9. března 1950.

Byl členem Národní rady badatelské. V roce 1918 se stal mimořádným členem Královské české společnosti nauk a v roce 1922 dopisovatelem této vědecké instituce. Od roku 1920 byl dopisujícím členem České akademie věd a umění, o čtyři roky později se stal členem mimořádným a od ledna 1948 řádným. V tomtéž roce se stal místopředsedou vědecké zkušební komise pro kandidáty učitelství na středních školách v Brně, přičemž v této komisi zasedal nepřetržitě v letech 1945–1950.

Největším Beerovým polem zájmu se stala gótština, ovšem jeho vědecké rozpětí bylo obsáhlé, což ukázal už v jedné ze svých prvních prací *Kleine Beiträge zur gotischen Syntax. Der gotische absolute Dativ* (1904). Zabýval se také srovnáváním syntaktických vazeb mezi řečtinou a gótštinou a jejich vzájemným ovlivňováním v Wulfilově překladu Bible, dále pak syntaktickými prvky nejen gótštiny, ale i dalších germánských jazyků. Nejobsáhleji toto téma pojednal ve svých *Třech studiích o videch slovesného děje v gotštině*. Dalším okruhem Beerových zájmů bylo vzájemné ovlivňování slovanských a germánských jazyků, v čemž spojil své dva studijní obory. V práci *O stopách vlivu německého v češtině staré* (1905) se věnoval otázkám příbuzenství baltoslovanských jazyků s germánskými se zaměřením na hláskosloví či výpůjčky z němčiny. Známa je také jeho studie *K dějinám slov böhmisch a českisch* (1917). V neposlední řadě se zabýval také argotem a slangem.

Značná část jeho práce je spojena s vedením brněnského časopisu *Naše věda*, kde shromažďoval informace nejen o humanitních oborech, ale snažil se zachytit celou vědu. Naprostou většinu agendy časopisu obstarával sám, rozesílal dopisy se žádostmi o články, zprávy o publikacích, recenze či nekrology.

Sám publikoval své práce například v *Listech filologických*, *Časopise pro moderní filologii*, *Věstníku české akademie* či časopise *Zeitschrift für deutsche Wortforschung*.

Profesní působení

V letech 1904–1906 působil jako suplující profesor na reálce na Královských Vinohradech v Praze. Poté odešel do Českých Budějovic, kde se rovněž na reálce stal profesorem. V roce 1909 se vrátil do Prahy a až do svého jmenování do hodnosti profesora na Masarykově univerzitě vyučoval na reálce v Ječné ulici.

Veřejná činnost

Antonín Beer byl členem Zemského pomocného spolku Červeného kříže pro Království české a Spolku Zlatého kříže pro zemi moravskoslezskou v Brně.

Evaluace

Germanista Antonín Beer patřil k zakladatelům FF MU. Na nově vybudovanou fakultu přinesl evropský rozhled a vybudoval základ germanistické knihovny. Studenti k němu měli velkou úctu a on jim to oplácel svým přátelským a nápomocným přístupem.

Ohlasy

Jak se těšivali všichni žáci z toho, že prof. Beer rád navštěvoval jejich studentské podniky, že se tam s nimi velmi srdečně bavil, že se tam od srdce a až nakažlivě smál, že se tam s nimi po přátelsku veselil a že se s upřímným zájmem vyptával na osudy svých žáků, kteří již odešli z jeho učitelského dohledu do světa za svým povoláním! \ [František Rybníkář](#)

Nápadně štíhlá postava vystoupila za katedru. Dlouhé ruce vylovily z hlubin náprsní kapsy přednáškové archy, popsané pevnými tahy výrazného písma, gramatických vzorců, jazykových dokladů a hypotetických hvězdiček. Chvilku jsi mohl nerušeně pozorovat výraznou hlavu temperamentně klidného učenice v nejlepších letech. Z jeho modrých očí za velikým skřipcem s černou obrubou zářila mužná krása, hrdá důstojnost a sebevědomá jistota. Vlasy prokvétaly tu a tam na skráních prvním stříbrem, s nímž ladila oblíbená šed' jeho vkusně elegantního zevnějšku. [...] Kdykoliv Beer promluvil na veřejných diskusích vědeckých společností, vzbuzoval respekt jistotou úsudku, moudrou rozšafností a uhlazenou formou projevu. Nebylo v něm nic maloduše provincionálního. Jeho zjev velkého formátu okouzloval a získával. [...] Nešetřil radami, nosil svým žákům knihy, na všechny strany rozdával podněty, poučoval a pomáhal. Neměl malé požadavky a nebyl z těch, kdož slevují. Nejednou se ozvaly hromy a blesky nad liknavci nebo nad filologickou nedovtipností. A zahromovat si profesor Beer uměl s chutí a od plic, až se celý germánský seminář otřásal. \ [Julius Heidenreich](#)

Napjatě a se zatajeným dechem posluchači naslouchali a byli si brzy všichni jisti tím, že poměr prof. Beera k vědě je přísný a nesmlouvavý. Svědčil o tom mimo jiné i pracovní řád, vyvěšený na dveřích seminární pracovny. Při jeho výkladu žádal, vlastně spíše prosil prof. Beer posluchače, aby zacházeli s knihami, jež „*přece uchovávají tolik cenných poznatků pro celou generaci*“, co nejšetrněji. Sám miloval knihy seminární pracovny, možno-li tak říci, jako své děti. [...] Navštěvoval každý den nejméně dvakrát seminární knihovnu a pracovnu, prohlížel svým bystrým zrakem ty dlouhé řady knih a nikdy si nelenil srovnati celou řadu sám, našel-li někde knihy nesprávně nebo nedbale zařazené. \ [František Rybníkář](#)

Rozesílal denně desítky korespondenčních lístků s naléhavými objednávkami prací, s prudkými poptávkami po nich a plnil je často i kousavou ironií, proč se nic v adresátově vědě tak dlouho neděje, že se nehlásí, nebo nakonec zvoláním: „*SOS! Váš starý Beer.*“ A toto zvolání dovedl opakovat třeba i několikrát za sebou, až adresát žádané napsal. \ [Albert Pražák](#)

Podle všeobecného soudu přečetných jeho posluchačů z doby předválečné patřil k nejoblíbenější profesorům Masarykovy univerzity. Beer byl výborným řečníkem, který již svým přednesem dovedl zdánlivě nejsušší látku gramatickou oživit a poutavě podat. Svou přednášku začal obvykle slabším hlasem. Po úvodních větách, shrnujících stručně látku z minulého čtení, nabýval však jeho nenapodobitelný hlas zvučnosti, lahodnosti a výrazné jasnosti. Ve svých seminárních cvičeních kladl důraz na všestrannou jazykovou interpretaci textu, na souvislost mezi jazykem a kulturou a na přesné a úplné bibliografické údaje. [...] Beer byl výborným znalcem lidské duše. Měl onen úžasně vzácný a jen vyvoleným lidem Bohem přisouzený dar, že dovedl při prvním pohledu na člověka odhadnout jeho charakter. Vycítil a postřehl silné a slabé stránky svých žáků, svých známých a přátel, jejich sklony a sympatie, jejich zájmy a názory a podle toho s nimi také uměl jednat. Porozuměl jejich steskům a bolestem a pro každého nalezl v pravý čas slova útěchy. \ [Leopold Zatočil](#)

Mohli jsme tedy být jen poskrovnu účastni jeho svérázně a přítom tak lidsky vykládanému úvodu do tajů germanistiky a jen výjimečně poznávat prof. Beera jako nevyrovnatelného společníka, šířícího kolem sebe ovzduší podnětného a jarého optimismu a hned zas sršícího blesky své jiskřivé kritiky. \ [Josef Šedivý](#)

Beerova kritičnost byla tu nejhodnotnějším darem, jeho světovost naléhavým povzbuzením zajít si na zkušenou i do světa a neomezovat se hranicemi vlasti. Proto byl Beer svým žákům nezapomenutelným. [...] Byl světově suverénní, a přitom praskromný, lidově přístupný, zvláště v semináři již jen studentův rádce a přítel. Kouzlem své lidské osobnosti, odbornou znalostí a pedagogickým umem dovedl získat kdekoho. \ [Albert Pražák](#)

Pokud jde o mne, nebyl jsem dalek toho uznávat devizu brněnského germanisty, profesora Antonína Beera, který říkával: „Na cizí přednášky nechodím a na svoje jen nerad.“ \ [Mirko Novák](#)

Prameny a literatura

- FASORA, Lukáš – HANUŠ, Jiří. *Filozofická fakulta Masarykovy univerzity. Pohledy na dějiny a současnost*. Brno: Masarykova univerzita, 2010.
- HEIDENREICH, Julius. Jeho lidská tvář. In *Prst studií a vzpomínek. Prof. dr. Ant. Beerovi jeho žáci*. Leopold Zatočil (ed.). Brno: Odbočka Jednoty českých filologů, 1941, s. 121–127.
- KALENDOVSKÁ, Jiřina. *Milena Beerová* [online]. 2015. [cit. 6. února 2019]. Dostupné z: <https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=13625>.
- MASAŘÍK, Zdeněk. Antonín Beer a široce pojatá germanistika v Brně. In *Brněnská věda a umění meziválečného období (1918–1939) v evropském kontextu. Sborník příspěvků z konference Masarykovy univerzity konané v rámci oslav 750. výročí udělení městských práv Brnu ve dnech 22.–25. září 1993*. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 76–79.
- MENŠÍKOVÁ, Miroslava. *Prof. PhDr. Antonín Beer* [online]. [cit. 6. února 2019]. Dostupné z: <http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=6479>.
- NOVÁK, Mirko. *Úsměvné vzpomínání*. Praha: Karolinum, 1998.
- PRAŽÁK, Albert. Antonín Beer a Naše věda. *Naše věda*, 1950, roč. 27, č. 5–6, s. 125–131.

- RYBNÍKÁŘ, František. Vzorný učitel. In *Hrst studií a vzpomínek. Prof. dr. Ant. Beerovi jeho žáci*. Leopold Zatočil (ed.). Brno: Odbočka Jednoty českých filologů, 1941, s. 128–134.
- ŠLECHTOVÁ, Alena – LEVORA, Josef. Členové České akademie věd a umění. 1890–1952. Praha: Academia, 2004, s. 35–36.
- ŠEDIVÝ, Josef. Za profesorem Dr. Antonínem Beerem. *Časopis pro moderní filologii*, 1950, roč. 33, č. 4, s. 148–151.
- ŠKRDLÍKOVÁ, Jana. *Antonín Beer, profesor germánské jazykovědy a redaktor časopisu Naše věda*. Brno, 2011. Magisterská diplomová práce. Filozofická fakulta Masarykovy univerzity.
- ZATOČIL, Leopold. Antonín Beer – vědec a učitel. *Naše věda*, 1950, roč. 27, č. 5–6, s. 125–131.
- ZATOČIL, Leopold (ed.). *Hrst studií a vzpomínek. Prof. dr. Ant. Beerovi jeho žáci*. Brno: Odbočka jednoty českých filologů, 1941.